

Đầu tư thành công là một điều rất khó nhưng nó không đòi hỏi nhà đầu tư là một thiên tài trong việc phân tích, là một chuyên gia phiêu lưu, hay hiểu biết sâu sắc về vĩ mô, mà nó liên quan đến những điều đơn giản hơn, nhưng ít được chú ý đến. Đó là “Khả năng xác định và vượt qua được các trở ngại tâm lý trong đầu tư”.

Huyền thoại đầu tư Warren Buffett đã có một câu nói rất nổi tiếng về hành vi của nhà đầu tư: “Success in investing doesn’t correlate with I.Q.. Once you have ordinary intelligence, what you need is the temperament to control the urges that get other people into trouble in investing” (tạm dịch là “Thành công trong đầu tư không tương quan đến chỉ số IQ, tất cả những gì bạn cần là sự kiểm soát được không rơi vào rập rình khi đầu tư”).

Thực tế, có rất nhiều loại hình đầu tư như chuyên gia, quy định chuyên, bán hàng (ví dụ Nam châu Á cho phép các loại hình đầu tư này), hoặc theo thu nhập cá nhân. Nhưng chính khả năng xác định và kiểm soát được tâm lý khi đầu tư (blind spots) của mình sẽ giúp thành công.

Dưới đây là 10 điều thuộc về tài chính hành vi (behavioral finance) nhà đầu tư thường gặp và nên tránh khi đầu tư:

1. Overconfidence (Sự quá tự tin): Điều này thể hiện qua sự tin tưởng rằng chúng ta thông minh hơn hoặc có khả năng hơn thực tế mà chúng ta có. Ví dụ: có đến 82% người nói rằng họ thu được 30% lợi nhuận từ lái xe an toàn nhất, hoặc họ chắc chắn đến 90% rằng họ biết rõ đầu tư đó mặc dù họ chỉ thực tế biết khoảng đúng 70%.

Trong đầu tư, Overconfidence của nhà đầu tư đến việc họ có thể tin là tìm được Apple hoặc

Priceline Inc. (Apple và PriceLine Inc. đã tăng giá 5,3 và 14 lần trong 5 năm gần đây) thứ hai. Nhưng thực tế, họ không thế.

Ngoài ra, họ tin rằng họ thông minh hơn nhà đầu tư khác về thị trường cổ phiếu và họ không tính toán đến những chi phí khi giao dịch như: phí giao dịch, thuế, chênh lệch mua bán (Bid-ask Spread) khi tiến hành mua bán đầu tư.

Overconfidence có nguyên nhân do việc pha trộn quy tắc nhanh khi bao vây bởi rất nhiều thông tin trong thị trường chứng khoán và dựa trên những thành công trước đây.

Đi sâu qua điểm này, chúng ta phải luôn thừa nhận rằng những gì chúng ta biết ít hơn những gì chúng ta nghĩ chúng ta biết (We all know less than we think we do) và luôn sẵn lòng học hỏi, thảo luận và phân tích những sai lầm đã qua.

Đi sâu quan trọng hơn, để sẵn quá tin này không làm hỏng những đầu tư, chúng ta phải xây dựng một danh mục đa dạng hóa và không đánh cược quá trên bất kỳ một ý tưởng hoặc khoản đầu tư nào trong danh mục đầu tư. Đôi lúc chúng ta cũng chỉ nhìn thấy trên những lý do sai lầm những chính điểm này sẵn ghi nhận trong tâm trí và sẵn nhận hàng trong lòng đầu tư tiếp theo.

Vậy để thành công trong đầu tư, không phải là kiếm thông tin tốt hơn mà chính là phải tìm kiếm những giá trị các thông tin hiện hữu một cách sáng suốt và có lý hơn.

2. Selective Memory (Trí nhớ chọn lọc): Con người thường né tránh khi nhớ về những sai lầm hoặc kinh nghiệm thất bại trong quá khứ mặc dù chính mình đã gây nên. Trong đầu tư, nhà đầu tư thường không nhận ra những quyết định đã gây ra thua lỗ mà chỉ nhớ có chọn lọc những khoản đầu tư thắng lợi để tự thỏa mãn và bỏ qua về hình ảnh của chính mình.

Nguyên nhân của "Selective Memory" có thể do tâm trí quá tập trung vào những chứng cứ hiện tại mà quên mất những chứng cứ trong quá khứ để quy tắc đầu tư sai lầm.

Để tránh sai lầm từ "Selective Memory" và "Overconfidence", nhà đầu tư nên ghi nhận lợi ích từ quá khứ (thông tin học thua). Điều này giúp chúng ta nhận thấy phần lớn khoản đầu tư của chúng ta đầu tư trong trạng thái không tốt trong một thời kỳ.

3. Self- Handicapping (Tự cản trở mình - đi kèm với Overconfidence): Self-Handicapping xảy ra khi chúng ta cảm giác ngại ngại thích tiếp tục lại làm đầu tư vì những lý do có thể đúng hoặc không đúng. Khi chúng ta cảm thấy không tốt để bắt đầu một buổi trình bày thì chúng ta nên bắt đầu trình bày đó sẽ không tốt.

Self – Handicapping & Overconfidence đầu tư như những người đầu tư thành công trong đầu tư.

4. Loss Aversion (Ám ảnh thua lỗ): Nhiều nhà đầu tư cảm thấy ám ảnh khi mất khoản đầu tư thua lỗ mặc dù phần còn lại của danh mục là an toàn. Loss aversion khiến nhà đầu tư không dám thực hiện đầu tư.

Để tránh cảm giác loss aversion, nhà đầu tư nên đa dạng hóa danh mục đầu tư, mở lòng và học hỏi từ những thất bại luôn tìm thấy cơ hội phía trước.

5. Anchoring (Mỏ neo): Khi chúng ta hỏi một công dân của TP. Hồ Chí Minh về dân số của Hà Nội, họ có xu hướng dùng con số dân số của TP. Hồ Chí Minh để bắt đầu và điều chỉnh xu hướng và áp cho dân số của Hà Nội. Nhưng thực tế là không đúng. Khi đưa báo một điều không rõ, chúng ta có xu hướng dính chặt với những gì chúng ta bắt đầu.

Trong đầu tư, khi một cổ phiếu giảm giá, nhà đầu tư có xu hướng "dính" với giá mà họ đã mua cổ phiếu đó và các yếu tố khác như thu nhập cổ phiếu cao, thanh khoản tốt trước khi nó giảm giá, họ quyết định không bán khi tình hình thay đổi, và chờ nó trở về giá hòa vốn ban đầu. Những người thực hiện điều đó không xảy ra.

Ví dụ như DELL từng là một công ty hàng đầu trong ngành máy tính trong 2 thập niên, nhưng lợi nhuận đó không còn và đã lợi nhuận thì tại sao chúng ta lại giữ DELL trong danh mục đầu tư?

Nhà đầu tư nên tự hỏi mình: “Khoản đầu tư này có đem lại lợi nhuận không? Nếu không, tại sao lại phải giữ nó?”. Tránh lợi ích cách nghĩ tình cảm, nhà đầu tư có một quy tắc đầu tư hợp lý.

6. Sunk Costs (chi phí chìm): Chúng ta bỏ 100 đồng để mua một vé xem kịch và cảm thấy về kịch này thật kinh khủng. Nhưng vì chính mình bỏ tiền ra mua vé, nên chúng ta có xu hướng xem đến hết vở kịch. Song nếu vé xem kịch được cho bởi một người khác thì chúng ta dễ dàng quyết định rời ra và đi ăn uống.

Trong đầu tư, khi chúng ta dành nhiều thời gian, công sức để nghiên cứu một cổ phiếu, dù nhận thấy đó là khoản đầu tư không tốt nhưng vẫn bền bỉ chúng ta lại thích nó do đã dành nhiều thời gian cho nó, nên chúng ta có xu hướng chấp nhận nó.

7. Confirmation Bias (Xu hướng khẳng định – Bỏ sót): Khi sở hữu một chiếc xe Honda, ta có xu hướng tin tưởng những thông tin về nó hơn là những thông tin đi ngược lại.

Trong đầu tư, khi mua một Quỹ đầu tư chuyên về những cổ phiếu ngành y tế, chúng ta có xu hướng thích hoặc cố gắng đi đầu hóa về với ngành Y tế và phớt lờ / giảm bớt những thông tin không tốt về ngành đó mà chúng ta nghe được.

Để tránh thất bại này, chúng ta nên tìm kiếm thông tin cả hai phía. Điều này sẽ giúp chúng ta không bị rơi vào bẫy tâm lý nào, quyết định đầu tư đúng lúc và ngăn tình trạng “falling in love with a stock”. Xa hơn, chúng ta sẽ có cơ hội tìm thấy lý do khoản đầu tư của chúng ta là sai và có cơ hội sửa sai sớm hơn.

8. Mental Accounting: Khi chơi bài roulette với 100 đồng và bắt tay chơi 200 đồng, chúng ta có xu hướng sẵn sàng tiếp tục với 200 đồng này vì đó không phải là tiền của chúng ta. Vì vậy ta không phải cảm nhận kiếm 200 đồng đó dễ dàng khi nhận được ý nghĩ về việc đánh rổ ri vào nó.

Một ví dụ khác: nếu chúng ta mua quần 1 và dễ dàng mua 1 cái tivi với giá 500 đồng thì quần 1, nhưng khi bị mất quần 3 chiếc bán với giá 400 thì chúng ta có xu hướng di chuyển xuống quần 3 để mua vì tiết kiệm được 100 đồng. Nhưng nếu mua một chiếc xe máy với giá 5.000 đồng thì quần 1 và 4.900 thì quần 3, ta lại có xu hướng mua luôn quần 1, mặc dù sẵn sàng đi 100.

Để tránh điểm này, nhà đầu tư nên tính toán Total return on investment (ROI) trên các khoản đầu tư của mình.

9. Herding (Tính bầy đàn): Có hàng ngàn công phiêu và chúng ta không thể biết rõ hết về chúng. Chúng ta thường xuyên bao vây bởi những thông tin từ môi giới, các kênh truyền thông, báo bè..., trong đó có những thông tin nghe có vẻ hợp lý hơn so với công phiêu mà chúng ta đang giữ. Thế nhưng, mất công phiêu khi đổ xô chú ý bởi sự đồng do sự tăng giá của nó chứ không vì sự cải thiện nội tại của doanh nghiệp.

Và chúng ta có thể tránh sai lầm khi chúng ta mua chứng khoán công phiêu của những nhà đầu tư, và tránh xa đám đông hoặc các tin đồn để tránh những khoản đầu tư không theo mục tiêu đầu tư của mình.

10. Recency Bias: là suy nghĩ cho rằng những xu hướng hoặc mô hình trong quá khứ gần sẽ lặp lại hoặc tiếp tục trong tương lai do vậy, những hành động trong tương lai sẽ dựa trên những nhận thức của quá khứ.

Những chúng ta đầu tư bất kỳ, kinh tế cũng diễn biến theo chu kỳ.

Thật may mắn cho những ai nắm giữ công phiêu của Home Depot, Lowe's hoặc Paychex (Home depot đã tăng giá gấp 4 lần khi kinh tế Mỹ hồi phục trong 5 năm gần đây. Và Lowe's đã tăng giá 2,5 lần kể từ 2009) để tránh điểm này.

Chúng ta thường luôn phạm phải những sai lầm về hành vi khi đầu tư và điểm này làm nên những điểm mù và nhu cầu của chúng ta. Hiểu nó và nhận thức được những điểm mù (blind spots) này sẽ giúp chúng ta tránh được những sai lầm và đạt được mục tiêu tài chính.

Theo doanhnhanhaisaigon.vn